

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 20__ р.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА. УКЛАДАННЯ КОНСПЕКТУ
ЗАНЯТЬ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДО м -16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Родіної Аліни Олександрівни

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Іншакова І.Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
1.1. Сутність патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку як сучасного педагогічного процесу.....	6
1.2. Аналіз нормативних документів та державних стандартів щодо патріотичного виховання дітей дошкільного віку.....	9
1.3. Загальна характеристика принципів та методів організації патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	11
Висновки до першого розділу	14
РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ.....	16
2.1. «Краєзнавство» – як основна складова категорія в процесі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	16
2.2. Особливості патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавчого матеріалу.....	19
2.3. Роль батьків у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку.....	22
2.4. Укладання конспектів занять з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства.....	24
Висновки до другого розділу.....	26
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33
ДОДАТКИ.....	38

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що останні зміни в суспільстві та державі, обумовлюють необхідність формування у дітей дошкільного віку високих етичних, моральних та психологічних якостей, серед яких головне місце займають: громадянськість, відповідальність за долю Батьківщини і готовність до її захисту та патріотизм. Саме тому значно зросла роль патріотичного виховання населення.

Загальновідомо, що патріотичне виховання це комплексний довготривалий процес, який здійснюється з молодшого дошкільного віку й в подальшому на протязі всього життя людини. Саме тому виникає нагальна необхідність в підвищенні значення патріотичного виховання в дошкільному навчальному закладі [5, с. 2].

У період старшого дошкільного віку у дитини відбувається активне формування культурноціннісної орієнтації, духовно-етичної основи особистості дитини, розвиток механізмів адаптації в суспільстві, активно починається процес національно-культурної само ідентифікації та усвідомлення свого місця в навколишньому світі. Крім того, даний віковий період вважається найсприятливішим для емоційно-психологічного впливу на дитину [2, с. 12].

Однією з найважливіших педагогічних задач, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання у дітей любові до України та шанобливе ставлення до родини, формування поваги до державної та рідної мови, до народних традицій та звичаїв [29].

Відтак, одним з головних напрямів патріотичного виховання дітей дошкільного віку є краєзнавство – тобто вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю [9, с. 3]. Так, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, наслідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, наголошує на його народознавчі, українознавчі та краєзнавчі напрями [25].

Відчуття поваги, любові до Батьківщини бере свою основу з любові та поваги до рідного краю, свого села чи міста, вулиці, своєї домівки, де людина народилась і виросла, де минуло її дитинство.

Відтак, краєзнавство володіє безмежим виховним потенціалом, адже поєднує у собі пошуково-дослідницьку, навчально-пізнавальну та суспільно-корисну діяльність дітей [1, с. 12].

Педагогічна наука наділена досить великим досвідом досліджень, який присвячений проблемі виховання патріотизму дитини. Це такі педагогічні діячі, як С. Русової [35], К. Ушинського [42], В. Сухомлинського [10]. Серед сучасних наукових досліджень Л. Артемової [1], О. Денисюк [7], А. Богуш [2], М. Машовець [18] та ін.

Відомий український вчений І. Бех наголошує на важливості виховання особистості вже з перших днів життя дитини [3, с.15]. На його думку дошкільне дитинство є віковим періодом, коли відбувається формування високих соціальних мотивів. Учений наголошує на тому, що подальший розвиток особистості залежить від ступеня сформованості соціальних мотивів особистості. Отже, саме тому обрана тема є дуже актуальною для сьогодення.

Метою дослідження є теоретично дослідити особливості використання краєзнавства як засобу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку та практично розробити конспект занять з патріотичного виховання старших дошкільників засобами краєзнавства.

Завдання дослідження обумовлені її метою:

1. Здійснити аналіз науково-методичну літературу з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства;
2. Проаналізувати чинні нормативні акти, які регулюють завдання з національно-патріотичні завдання в закладах дошкільної освіти;
3. Розкрити сутність патріотичного виховання як сучасного педагогічного процесу;
4. Охарактеризувати поняття «патріотизм», «патріотичне виховання»;

5. Розкрити основні методи і засоби патріотичного виховання дітей дошкільного віку;

6. Визначити особливості патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами краєзнавчого матеріалу;

7. Проаналізувати педагогічні умови та методичне забезпечення патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства;

8. Розробити конспекти занять з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавчої роботи.

Об'єкт дослідження – патріотичне виховання дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства.

При написанні роботи були використані такі **методи дослідження**: аналіз педагогічної, методичної та наукової літератури, методи класифікації, узагальнення та систематизації теоретичних даних; спостереження; вивчення передового педагогічного досвіду.

Практичне значення одержаних результатів: результати дослідження можуть бути використані як методичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти та батьків у процесі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства.

Апробація результатів роботи : основні положення кваліфікаційної роботи висвітлювалися у Збірнику наукових та навчально-методичних праць «Наукові здобутки студентів з дошкільної освіти» на тему : «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства» (Кривий Ріг , 2021 р.)

Структура роботи: вступ, два розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи –58 с.

РОЗДІЛ І. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Сутність патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку як сучасного педагогічного процесу

Дослідження питання патріотичного виховання вимагає характеристики сутності поняття «патріотизм», «патріотичне виховання» й зокрема, «національне виховання».

Слово «патріотизм» прийшло з грецької *πατρίς*, що означає «земля батька, предка». Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, Батьківщини, бажання берегти її культурне надбання та необхідність захищати інтереси свого народу [1, с. 412].

Історичне джерело патріотизму – це формування прив'язаності до віри в Бога в традиціях своїх предків, землі свого народження, рідної мови, народних традицій та культури [5, с. 2].

У філософському словнику «патріотизм» охарактеризовано як політичний і моральний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість їй, гордість за її минуле і сучасне, прагнення захистити інтереси Батьківщини [4, с. 439].

Патріотизм, за визначенням великого тлумачного словника сучасної української мови, – це любов до своєї Батьківщини, до свого народу; природна прихильність і любов дитини до рідної землі, мови, культури; глибоке моральне почуття, показник і виразник найвищих проявів духовного світу [5, с. 97].

На думку І. Беха, патріотизм – це високо смислове почуття, яке характеризує ставлення особистості до народу, держави та до самої себе [5, с. 3].

Розглядаючи структуру почуття патріотизму І. Бех зазначає, що

необхідними та достатніми в контексті цілісності доцільно вважати такі компоненти: любов до Батьківщини, держави та народу; суспільно значуща цілеспрямованість; почуття власної гідності, моральна стійкість; діяльнісна відданість Батьківщині; готовність до самопожертви; почуття власної гідності [5, с.4].

У структурі патріотизму Л. Кулішенко виокремлює три духовні рівні патріотизму: 1) любов до своєї родини, народу, рідного краю, слова; 2) усвідомлення власного обов'язку стати на захист інтересів народу; 3) готовність служити Батьківщині, готовність займатися справою, яка вища за власні інтереси. Наявність третього рівня патріотизму, на думку дослідниці, свідчить про сформованість національно-патріотичної свідомості особистості [12, с. 269].

Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку – це цілеспрямована діяльність органів державної влади, сім'ї, дошкільних навчальних закладів, інших соціальних інститутів щодо виховання в дошкільників високої патріотичної свідомості, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського із захисту національних інтересів, цілісності та незалежності України [15].

Найважливішим завданням патріотичного виховання дошкільника є формування ціннісного ставлення дитини до української культури та українських звичаїв, до українського народу – як окремої нації, до Батьківщини та держави держави загалом [15].

Важливо зазначити, що дошкільний вік – це надзвичайно важливий період формування духовності людини. Адже саме в цей період закладаються основи формування почуттів і духовності, сприймання навколишнього світу та усвідомлення власного «Я». Отримані враження від рідної природи та її краси, мужніх та героїчних вчинків українського народу сприяють вихованню у дітей поваги та любові до сім'ї, українського народу, до рідної Батьківщини.

Отже, старший дошкільний вік – це безперечно вже той період життя

дитини, в якому активно закладаються основи національно свідомого громадянина та патріота [17, с. 19].

Під патріотичним вихованням слід розуміти активну взаємодію дорослого і дитини у суспільній діяльності, що спрямована на розкриття і формування у дітей загальнолюдських моральних якостей, залученні до джерел національної культури, природи рідного краю.

Патріотичне почуття багатокomпонентне, воно об'єднує всі сторони особистості: естетичну, моральну, трудову, розумову. Та здійснює вплив на кожен зі сторін задля досягнення єдиного результату [11, с. 96].

Основними завданнями патріотичного виховання дошкільників є:

- формування любові до рідного краю (причетності до сім'ї та родини, дитячого садка, міста);
- формування духовно-моральних взаємин;
- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- формування любові до культурного надбання свого народу;
- формування любові та поваги до своїх національних відмінностей та особливостей;
- активне формування та розвиток почуття власної гідності як представника свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, та взагалі інших людей [20].

Виховати патріота, свідомого громадянина означає сформувати у дитини набір якостей і рис характеру, певних знань, які слугуватимуть за основу мислення та слугуватимуть орієнтиром у повсякденних діях та поведінці особистості. Такими рисами та якості характеру є:

- громадянська ініціативність та відповідальність за долю свого рідного краю, Батьківщину та українського народу загалом;
- неухильне дотримання та прояв у повсякденній життєдіяльності поваги до Конституції та Законів України;
- знання державної мови, постійний саморозвиток та вдосконалення в її

вимові;

- бережне ставлення до навколишньої середовища, природи рідного краю;
- прояв поваги до своїх батьків та свого родоvodu;
- проявлення шанобливого ставлення до традицій, звичаїв та історії рідного народу;
- усвідомлення себе, як представника свого народу;
- сприяти розвитку та підтримання на високому рівні художньо-естетичну та фізичну культуру;
- проявляти гуманне та шанобливе відношення представників інших національностей та культур, що населяють Україну;
- підтримання на високому рівні культуру міжнародного спілкування [13, с. 14].

1.2. Аналіз нормативних документів та державних стандартів, щодо патріотичного виховання дітей дошкільного віку

Законом України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III, визначено, що однією з важливих педагогічних задач, є виховання у дітей любові до України, поваги до звичаїв та народних традицій, державної, регіональної або мов меншин, шанобливого ставлення до родини, національних цінностей українського народу, та інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, свого оточення та довкілля [29].

Слід зазначити, що згідно Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641, **національно - патріотичне виховання дітей дошкільного віку** – «комплексна цілеспрямована діяльність органів державної влади, сім'ї та дошкільних навчальних закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у дошкільників високої національно - патріотичної свідомості, почуття приналежності та любові до Батьківщини,

готовності до виконання громадянського обов'язку, сприяння становленню України як правової, демократичної, соціальної держави» [26].

Крім того, освітній напрям «Дитина в соціумі» Базового компоненту дошкільної освіти визначає соціально-громадську компетентність дитини дошкільного віку, як здатність дитини проявляти почуття пошани та любові до Батьківщини [25].

В свою чергу, результатом сформованості соціально-громадянської компетентності вважається як ціннісне ставлення дитини до себе, своїх прав і прав інших, а також сформованість уявлення про правила і способи взаємодії з членами сім'ї, родини та іншими людьми. Також одним із компонентів результату сформованості соціально-громадянської компетентності є ціннісне ставлення та повага до культурних надбань українського народу та представників різних національностей і культур.

Сформованість емоційно-ціннісного ставлення дошкільника вбачається в його прояві інтересу до національних культурних цінностей свого народу та інших культур. В зацікавленості культурою українського народу, його досвідом та історичним минулим, традиціями та звичаями.

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості дитини-дошкільника до українського народу, Батьківщини, держави та нації [25].

Таким чином, зміст Базового компонента дошкільної освіти та основних чинних освітніх програм передбачають організацію комплексної та планомірної роботи з національно патріотичного виховання дітей починаючи з молодшого дошкільного віку, що спрямована на виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до рідної мови, національних цінностей українського народу, народних традицій і звичаїв.

1.3. Загальна характеристика принципів та методів організації патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

Дошкільний вік – це важливий період в житті дитини, який характеризується тим, що цей період є надзвичайно синсезитивним. Адже дитина є дуже чутливою до емоційних впливів, а тому надзвичайно схильна до наслідування [28, с. 141].

Відтак, дошкільний період є визнається найсприятливішим, щоб поступово сформулювати у дитини любов та повагу до рідних та близьких людей, рідного краю та домівки. Активізувати у дитини цікавість до рідної мови та навколишньої природи. І взагалі, до усього, з чого для кожного починається Батьківщина.

Законом України «Про дошкільну освіту» визначені основні принципи патріотичного виховання дітей дошкільного віку:

Принцип національної спрямованості передбачає виховання поваги, любові, приязного ставлення до рідного краю та культури українського народу. Формування поваги до культури інших народів, які населяють Україну;

Принцип самоактивності й саморегуляції передбачає розвиток схильності до самокритичного і самокритичного мислення. Формування активної громадянської позиції та відповідальності;

Принцип соціальної відповідності передбачає відповідність змісту і методів національно-патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, формування навиків ефективного розв'язання життєвих проблем;

Принцип полікультурності передбачає формування толерантного ставлення до культури, ідей та вірувань, мистецтва інших народів, а також створення сприятливих умов для інтеграції української культури у європейський та світовий простір;

Принцип історичної і соціальної пам'яті передбачає розвиток та збереження культурно-історичної і духовно-моральної спадщини українців, а

також відтворення її в сучасних умовах;

Принцип міжпоколінної наступності, передбачає передання від пращурів до наступників зразків української культури, етнокультури народів, які проживають на території України [29].

Варто зазначити, що одним із важливих напрямів в патріотичному вихованні є виховання національної самосвідомості та прилучення до народознавства. Тобто вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. На заняттях з народознавства дітей знайомлять з культурними і матеріальними цінностями українського народу. Пояснюють про взаємозв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями. Так, в процесі долучення до народознавства, у дітей формується уявлення про те, що кожен народ, у тому числі й український має свої власні звичаї та традиції, які виокремлюють їх з поміж інших народів. Пізнаючи традиції, народну творчість та народну мудрість (пісні, казки, прислів'я, приказки, ігри, загадки тощо), формуючи уявлення про народні промисли (вишивки, іграшки), діти формують загальне уявлення про втілену в художній і предметній творчості своєрідність українського народу [22]. Одночасно у дітей формується розуміння і уявлення про характерні для рідного краю професії людей та їх представників. Важливо, що вихователь має акцентувати увагу на формуванні почуттів дітей до рідного краю, культури та звичаїв.

У дошкільному віці діти з великим задоволенням та інтересом приймають участь у народних святах і обрядах. Таким чином, вході залучення дітей до культурних заходів у дітей активно розвиваються художні здібності, формуються естетичні смаки та навички колективної взаємодії [21, с. 99].

Значну роль у патріотичному вихованні дошкільників відіграють народні традиції та звичаї, досвід, погляди і усталені норми поведінки, які історично сформувались і продовжують передаватись із покоління в покоління (шанувати старших, проявляти увагу та турботу до рідних і близьких, у родинному колі відзначати пам'ятні дати тощо).

Отже, до ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать:

- прогулянки вулицями рідного міста, екскурсії до історичних пам'яток та визначних місць;
- розповіді вихователя про історичні події та бесіди з цікавими людьми;
- розгляд ілюстративних матеріалів, книжок, уривків фільмів історичних подій;
- розглядання творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва;
- читання та інсценування творів художньої літератури;
- запрошення членів родин у дошкільний заклад для проведення спільних свят та заходів, організація та проведення народних ігор;
- спільні з родинами виховні заходи (День сім'ї, свято тата тощо);
- організація та проведення виставок та конкурсів [31].

Засобами патріотичного виховання дітей дошкільного віку перш за все є: музика та художні твори, народне декоративно-прикладне та образотворче мистецтво. Важливо, що твори мистецтва, які використовуються у роботі з дітьми мають бути високохудожніми та доступними для розуміння дитиною [5, с. 97].

Крім того, вважаємо, що однією з форм патріотичного виховання є облаштування національних куточків у дошкільних навчальних закладах з метою проведення національно-патріотичних занять з вихованцями. Так, національний куточок у групі має бути перш за все - естетично оформлений та розташовуватися в добре освітленій частині приміщення. Він має бути візуально відокремленим від інших освітньо-розвивальних осередків та бути доступним для огляду дитині. Наповнення національного куточка має постійно змінюватися і поповнюватися, а також відповідати віковим показникам вихованців [35, с. 23].

Отже, найважливіше завдання вихователя у вирішенні проблеми духовного та морального виховання полягає у формуванні людини-патріота.

Тому у старшому дошкільному віці дитина повинна знати:

- назву країни, в якій вона живе та столицю, місто в якому проживає;
- найголовніші визначні місця у рідному місті;
- особливості природи рідного краю та країни;
- які люди населяють її країну, чим прославили вони рідну Україну і увесь світ;
- особливості мистецтва, традицій та звичаїв її країни [45, с. 104].

Базовим етапом у формуванні у дітей любові до Батьківщини вважається накопичений дитиною соціальний досвід проживання у своїй Батьківщині та засвоєння усталених норм поведінки, взаємовідносин.

Висновки до першого розділу

Вивчаючи теоретичні основи виховання патріотизму дітей дошкільного віку, зроблено висновок, що найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості дитини-дошкільника до українського народу, Батьківщини, держави та нації.

Отже, патріотичне виховання – виховання любові до Батьківщини, відданості їй і своєму народові [5, с. 3].

Дошкільний вік – це важливий період в житті дитини, який характеризується тим, що цей період є надзвичайно синсезитивним. Адже дитина є дуже чутливою до емоційних впливів, а тому надзвичайно схильна до наслідування.

Відтак, дошкільний період є визнається найсприятливішим, щоб поступово сформулювати у дитини любов та повагу до рідних та близьких людей, рідного краю та домівки [28, с. 141].

Основними завданнями патріотичного виховання дошкільників визначено: формування уявлень про духовно-моральні взаємовідносин; формування любові до рідного краю (причетності до рідного, міста,

дитячого садка чи вулиці); формування позитивних уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; формування любові до культурного спадку свого народу; виховання любові, поваги до своїх національних особливостей; почуття власної гідності як представників свого народу; толерантне ставлення до інших людей [20].

Отже, до ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать: прогулянки вулицями рідного міста, екскурсії до історичних пам'яток та визначних місць; цікаві розповіді вихователя про історичні події та бесіди з цікавими людьми; розгляд ілюстративних матеріалів, книжок, уривків фільмів історичних подій; розглядання творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва; читання та інсценування творів художньої літератури; запрошення членів родин у дошкільний заклад для проведення спільних свят та заходів, організація та проведення народних ігор; спільні з родинами виховні заходи (День сім'ї, свято тата тощо); організація та проведення виставок та конкурсів [31].

В свою чергу, засобами патріотичного виховання дітей дошкільного віку перш за все є: музика, художні твори, образотворче мистецтво, народне декоративно-прикладне мистецтво.

Тому у старшому дошкільному віці дитина повинна знати: назву країни, в якій вона живе та столицю, місто в якому проживає; найголовніші визначні місця у рідному місті; особливості природи рідного краю та країни; які люди населяють її країну, чим прославили вони рідну країну і увесь світ; особливості мистецтва, традицій та звичаїв її країни [47, с. 30].

РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ

2.1. «Краєзнавство»— як основна складова категорія в процесі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

Науковці А.Богуш [2] та Н. Гавриш [5] краєзнавство у дошкільному закладі розглядають як організовану і керовану педагогом пізнавальну пошуково-дослідницьку, суспільно-корисну діяльність дітей, яка спрямована на комплексне вивчення рідного краю (культури, побуту, природи, та господарство).

Крім того, важливого значення набуває сьогодні праця С. Русової «Націоналізація дошкільного виховання». В якій наголошується, що «найголовніше – аби навчання дітей від самого початку було збудоване на тому рідному ґрунті, на якому зростає дитина, щоб воно було міцно зв'язане тими враженнями, що їх заклала в багату душу дитини рідна сім'я, рідна хата» [35, с. 11].

Видатний педагог виділяє природознавство серед наук, які найкраще задовольняють цікавість дитини. С. Русова вважає, що кожна пора року – весна, літо, осінь, зима – спонукає окремої розмови, до відповідної праці. Саме тому педагог рекомендує вихователям ознайомлювати дітей з навколишнім середовищем у безпосередньому взаємозв'язку та спілкуванням з природою [35, с. 12].

В свою чергу, В. Сухомлинський у працях «Моральні заповіді дитинства і юності», «Батьківська педагогіка» «Народження громадянина», глибоко розкриває проблеми краєзнавства. Учений-педагог розробив систему краєзнавства відповідно до якої: «кожний учень залучається до безпосередньої участі в справах суспільства» [10, с. 94].

Педагог великого значення надавав емоційному сприйняттю дітьми об'єктів природи та природознавству. За його стійким переконанням,

найголовніше у моральному вихованні – це навчити дитину робити добро, мотивувати її до благородних вчинків, розвивати її духовний світ [10, с. 95].

За педагогічною енциклопедією краєзнавство – це вивчення на заняттях та у вільний час природи, соціально-економічного і культурного розвитку краю: мікрорайону, села, міста, району, області. Однак з педагогічної точки зору, краєзнавство є не тільки засобом пізнання та вивчення своєї місцевості, а й невід’ємною складовою навчально-виховного процесу [40, с.341].

Головною метою дошкільного краєзнавства є виховання громадянина, який знає і любить свій край.

Взагалі, метою краєзнавства— є всебічне вивчення певної території, пошук просторових і часових зв’язків між природними та соціокультурними процесами та об’єктами [39, с. 12].

Досліджуючи «краєзнавство» – як педагогічну категорію, слід зазначити, що вона включає в себе поняття «рідний край». Однак, поняття «край» є досить умовним. Отже, «край» відносно невелика частина певної території, кордони якої визначають залежно від того, хто, і з якою метою має її вивчати [38, с. 27].

У дошкільному навчальному закладі край – визначають як мікрорайон, у межах якого знаходиться дошкільний заклад. З метою прилучення дошкільників до краєзнавства, в межах «краю» проводяться прогулянки, спостереження, екскурсії, подорожі, здійснюється природоохоронна та науково-дослідницька діяльність.

Окрім цього у значенні рідного краю визначають: адміністративний район, область, державу. Важливо, що при розумінні поняття «рідного краю» визначальною ознакою є соціальні особливості, такі як: традиції та звичаї, духовні та матеріальні цінності, трудова діяльність та побут народу, що характерні виключно на певній території [38, с. 28].

Отже, краєзнавство – це навчально-освітня, пошуково-дослідницька (результатом якої у дошкільному віці є природоохоронна діяльність) та суспільно корисна діяльність [43].

Для дошкільників під час проведення занять з краєзнавства важливим є врахування принципу поступового переходу «від більш близького дитині, особистісно значущого, до більш віддаленого від дитини». Так, у вихованців формується власне відношення до подій, фактів і явищ, які відбуваються у житті міста. Крім того, у дошкільника підвищується особистісна значущість того, що відбувається навкруги.

Характерним для краєзнавчої діяльності дітей старшого дошкільного віку є те, що дошкільники раз від разу поповнюють свій багаж знань про власний родовід, дитячий заклад, рідну природу, вулицю, мікрорайон, місто. Одночасно, з вивченням, історії і звичаїв рідного краю, мови, – у дошкільників ненав'язливо формується почуття гідності за свій народ та складається національний світогляд [44 с. 323].

Задля вирішення освітньо-виховних цілей, краєзнавча робота, як складова пізнання об'єктів рідного краю, передбачає застосування компетентнісного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого та комплексного підходів.

Краєзнавчі об'єкти – є *головним джерелом знань* про рідний край. За основними напрямками вивчення їх умовно можна поділити на такі групи:

- адміністративно-територіальні (населений пункт, район, область, край, країна);
- культурно-мистецькі (театри, музеї, бібліотеки, навчальні заклади);
- історичні (пам'ятки, заповідники,);
- природні (рельєф, гори, низовини, водойми; корисні копалини, рослини і тварини);
- економічні (заводи, господарства, шахти) [47, с. 30].

Таким чином, організація роботи щодо ознайомлення дошкільників з рідним краєм здійснюється як комплексне розв'язання освітніх,

виховних, пізнавальних та мовленнєвих завдань, у процесі вирішення яких вихователь має змогу:

- розвивати пізнавальну активність дошкільника;
- розвивати інтерес до бажання пізнання та розуміння неповторності свого рідного краю;
- формувати навички дослідницької та пошукової діяльності;
- розвивати вміння аналізувати, співставляти, робити висновки, знаходити відповіді [33, с. 5].

2.2. Особливості патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами краєзнавчого матеріалу

Патріотичне виховання дітей дошкільного віку на краєзнавчому матеріалі ґрунтується на таких засадах:

- формування власного відношення до подій, фактів та явищ у житті рідного краю, створення сприятливих умов для активного залучення дітей до соціальної дійсності;

- запровадження діяльнісного підходу задля залучення дітей до історії, культури, природи рідного міста. Тобто дитині надається можливість самостійно зробити вибір тієї діяльності, у якій вони хотіли б відобразити свої почуття, уявлення про побачене та почуте (творча гра, придумування оповідань, ліплення, виготовлення поробок, аплікація, малювання, участь у охороні природи, благоустрої території, і т. п.);

- залучення дітей до участі у міських заходах та святах. Важливо, щоб діти мали можливість долучитися до атмосфери загальної радості та піднесеного настрою. Познакомитися із носіями соціокультурних традицій в народних ремеслах, танцях, піснях;

- створення предметно – розвивального середовища в групі дошкільного закладу, яке б сприяло патріотичному вихованню дошкільників на основі народної культури з опорою на краєзнавчий матеріал (фольклор,

міні-музей народного побуту, предмети народного ужиткового мистецтва, музика тощо) (приклад куточка краєзнавства зображено в Додатку А) [36, с. 386].

Загальновідомо, що складання розповіді для дошкільнят щодо ознайомлення їх з рідним містом, особливо з його історією та визначними місцями, є відповідальною та дещо складною задачею. Тому, вихователю під час складання розповіді щодо ознайомлення дітей з рідним краєм, необхідно пам'ятати наступне:

- розповідь має супроводжуватись наочними матеріалами: слайдами, фотографіями, репродукціями, малюнками та ін.;

- вихователю необхідно під час розповіді звертатись до дітей із запитаннями, з метою активізації їх уваги, пробудити бажання щось дізнатися самостійно. Спонукає мислення дітей проблемними запитаннями: « Як видумаєте, чому саме на цьому місці люди вирішили побудувати місто? Звідки така назва? Що вона може означати? »;

- під час розповіді не називати конкретних історичних дат, у зв'язку з тим, що вони значно утруднюють сприймання матеріалу. Бажано використовувати такі вирази: « Це було дуже давно, коли ваші бабусі та дідусі були такими ж маленькими, як ви» або « Це було дуже-дуже-дуже давно, коли ваших мам, тат, бабусь та дідусів ще не було на світі ».

- не рекомендується вживання спеціальної термінології. Необхідно використовувати доступну дітям лексику та обов'язково пояснювати значення незнайомих слів, не перевантажувати розповідь складними граматичними конструкціями [37, с. 227-228].

Цілеспрямована робота з формування патріотичного світогляду має поєднувати любов до рідних, близьких людей із формуванням відповідного ставлення й до знайомих елементів соціального життя. Для досягнення такого результату педагог, знайомлячи дітей із подіями, фактами життя країни, ілюструє їх прикладами з життя або діяльності знайомих та близьких дітям людей, спирається на власний досвід дитини [37, с. 229].

Важливим напрямком роботи у процесі патріотичного виховання є формування у дітей уявлень про людей рідної країни, міста. Задля цього необхідно розповідати дітям про тих людей, які прославили нашу країну – письменників, композиторів, винахідників, учених, художників мандрівників, філософів, лікарів. Ефективним в процесі патріотичного виховання є конкретний приклад, через конкретних людей. Важливо познайомити дітей з характерними особливостями українського народу (творчі здібності, умілість, доброзичливість, пісенність, гостинність, чутливість) [35, с. 46].

Крім того, виховувати патріотичні почуття можна не лише під час навчально-пізнавальної діяльності, але й за допомогою різноманітних народних ігор, дидактичних ігор патріотичного змісту, музичних народних ігор, спортивних патріотичних ігор, різноманітних конкурсів, екскурсій [27, с. 121].

Вагоме місце у ознайомленні з краєзнавством дітей дошкільного віку займають дидактичні ігри. Діагностичні ігри у процесі знайомлення дошкільників з краєзнавством виконують три функції: формування знань у дитини про природу; діагностика наявних у дітей знань про природу; закріплення знань про природу (приклад дидактичних ігор наведен у Додатку Б) [41, с. 12].

Специфіка дидактичних ігор природничого змісту полягає у тому, що вони можуть проводитись лише тоді, коли у дітей вже наявний певний обсяг знань. Адже ці знання застосовуються вже безпосередньо у процесі гри, закріплюються та набувають міцності. Характерно, що значна більшість дидактичних ігор спрямовані на узагальнення знань та їх систематизацію. Отже, такі ігри доречно та дуже зручно використовувати задля діагностики засвоєння дітьми знань про природу.

В процесі ознайомлення з довкіллям використовуються дидактичні ігри з природним матеріалом, з іграшками з картинками, словесні. У дидактичних іграх з природними матеріалами діти оперують з реальними природними

об'єктами (листочками, фруктами, овочами, фруктами, квітками тощо), в результаті чого, у дітей формуються реальні уявлення про об'єкти природи [7, с.312].

Невід'ємною складовою комплексу народознавчого екологічного виховання є народні пісні: «Ой, минула вже зима», «Благослови мати» [44, с. 325]. Ігри: «Гуси», «Мак» завжди радісно сприймаються дошкільнятами [41, с. 251].

Важливою формою роботи по ознайомленню дошкільників з природою рідного краю є екскурсії. Особлива цінність екскурсій на природі як специфічної форми проведення заняття полягає в тому, що на екскурсіях діти знайомляться з явищами природи в їх безпосередніх, природних взаємозв'язках, із рослинами і тваринами в середовищі їх існування. Це сприяє формуванню реалістичних уявлень про природу, а також формуванню матеріалістичного світорозуміння [23, с. 97].

2.3. Роль батьків у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку

Родина — це природний осередок людських почуттів, де дитина засвоює основи моралі, під час чого розвиваються почуття доброти, чуйності, любові до рідного краю. У родинному колі по особливому сприймаються звичаї та традиції, рідна природа, розповіді пращурів [24, с. 380].

Відповідно, безпосередньо в родинному середовищі закладаються основи моральної, національної, патріотичної свідомості особистості. При цьому важливо, щоб особистість ще з дошкільного віку навчилася не тільки приймати, але й віддавати проявлену увагу, турботу та любов, до близьких людей [12, с. 269].

Виховуючи майбутніх національно свідомих громадян держави, формуючи у дитини почуття любові до Батьківщини, батьки та вихователі мають прищепити їм глибоку повагу і турботливе ставлення до своєї малої батьківщини — рідного міста [16, с. 182].

Саме тому, нами розроблені деякі рекомендації для батьків дошкільників, які б при щоденному застосуванні в повсякденному житті сприяли вихованню повазі та любові до рідного краю:

- йдучи вулицею рідного міста, розповідайте дитині про визначні пам'ятки, які знаходяться на цій вулиці;

- познайомте дітей із назвою вулиці, на якій ви знаходитесь. Розкажіть дитині, чому вона так називається;

- відвідайте разом всією родиною краєзнавчий музей. Після відвідин обговорюйте з дитиною, що саме вона там побачила;

- відвідайте спільно з дітьми прабабусь та прадідусів. Можливо, дитині розкажуть, що саме знають про історію рідного міста, якісь цікаві легенди, приказки, забавлянки;

- здійснітьте разом з дітьми цільову прогулянку визначними місцями рідного міста, а ввечері запропонуйте поділитися своїми враженнями, відобразити їх на малюнку;

- завжди звертайте увагу на чистоту і порядок у рідному місті. Розмірковуйте разом з дітьми, як зробити так, щоб місто завжди було гарним та охайним;

- разом з дітьми облагороджуйте територію навколо вашого будинку. Наприклад, посадіть біля свого будинку квітники чи дерева, або відремонтуйте чи пофарбуйте гойдалку у вашому дворі. Доглядайте за квітниками разом з дітьми;

- частіше розповідайте дітям про видатних людей, які проживали чи проживають в рідному місті. Розповідайте про важливі та героїчні вчинки вашого міста;

- на систематичній основі ознайомлюйте дітей зі звичаями та традиціями рідного краю;

- читайте, спілкуйтеся із нею мовою кращих творів українського фольклору та видатних вітчизняних поетів і письменників.

Виховний вплив батьків на дітей постійний. Батьки впливають на дітей

навіть тоді, коли нічого не роблять цілеспрямовано, а просто своїми вчинками, прикладом, висловлюваннями тощо. Наслідуючи батьків, як найближчих і найбільш авторитетних людей, дитина засвоює норми поведінки, формує власне відношення до природи, до людей, що оточують, до рідного міста.

Задля успішного результату патріотичного виховання старших дошкільників, нами розроблена анкета для батьків з метою вивчення та розвитку патріотичного виховання у родині. Цей матеріал корисний, впершу чергу, як вихователям, так і батькам дошкільників, які в процесі вивчення анкети можливо змінять свої погляди щодо важливості активного патріотичного виховання дитини. Підсумки анкетування можливо використати, як для планування подальшої роботи з цього питання, так і для надання допомоги батькам і розвитку патріотичних почуттів у дитини (анкета наведена у Додатку В).

2.4. Укладання конспектів занять з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства

Виходячи з мети дослідження нами було теоретично вивчено особливості використання краєзнавства як засобу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Відтак, було встановлено, що одним з головних напрямів патріотичного виховання дітей дошкільного віку є краєзнавство – тобто вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю [23, с. 97].

Виходячи з вивчення теоретичної літератури, виявлено, що виховувати патріотичні почуття можна не лише під час навчально-пізнавальної діяльності, але й за допомогою різноманітних народних ігор, дидактичних ігор патріотичного змісту, музичних народних ігор, спортивних патріотичних ігор, різноманітних конкурсів, екскурсій.

Крім того, встановлено, що для дошкільників під час проведення занять

з краєзнавства важливим є врахування принципу поступового переходу «від більш близького дитині, особистісно значущого, до більш віддаленого від дитини». Адже так, у вихованців формується власне відношення до подій, фактів і явищ, які відбуваються у житті міста. Крім того у дошкільника підвищується особистісна значущість того, що відбувається навкруги.

Таким чином виходячи з мети дослідження нами були розроблені конспекти занять з патріотичного виховання старших дошкільників засобами краєзнавства. Під час розроблення занять, ми виходили з того, що патріотичне виховання засобами краєзнавства включає в себе: виховання поваги та любові до національних та державних символів, вбачається у вихованні любові до рідного краю та Батьківщини в цілому, у вивченні історії та характерних особливостей культури рідного краю. Були упорядковані такі конспекти занять:

1. Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Народні символи - обереги України» (Додаток Г);
2. Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Маленьким українцям про Державні символи України» (Додаток Г);
3. Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Козаки - захисники українського народу» (Додаток Д);
4. Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Кривий Ріг – мій рідний край»(Додаток Е).

Висновки до другого розділу

Встановлено, що основним із засобів патріотичного виховання є краєзнавча робота. Відтак, краєзнавство – це багатогранна діяльність дітей: навчально-освітня, пошуково-дослідницька та суспільно корисна [23, с. 97].

Краєзнавство – як педагогічна категорія включає в себе поняття «рідний край». Поняття «край» досить умовне. Отже, «край» відносно невелика частина певної території, кордони якої визначають залежно від того, хто, і з якою метою має її вивчати [24, с. 380].

Краєзнавчі об'єкти – є головним джерелом знань про рідний край [31].

Взагалі, метою краєзнавства є всебічне вивчення обмеженої території, в основі якого лежить пошук просторових і часових зв'язків між природними та соціокультурними об'єктами і процесами.

У процесі краєзнавчої діяльності діти старшого дошкільного віку поступово збагачують знання про свій родовід, дитячий садок, рідну природу, вулицю, мікрорайон, місто, у нерозривному зв'язку з вивченням народної спадщини, звичаїв рідного краю, історії та мови, – так виховується почуття гордості за свій народ, формується національний світогляд [39, с. 13].

Під час ознайомлення дітей з рідним краєм використовують різноманітні форми роботи, які підвищують зацікавленість дошкільнят, а саме: спостереження, бесіди, читання творів художньої літератури, вивчення віршів, приказок та прислів'їв, знайомство з легендами, екскурсії, піші походи, цільові прогулянки, конкурси дитячих та сумісних з батьками робіт, свята та розваги, конкурси сумісних з батьками проектів [31].

Підтримуємо думку, що вихована робота з формування почуття любові до рідного краю, поваги до Батьківщини, починається ще у родинному колі. Вважаємо, що виховуючи майбутніх громадян держави, дорослі мають їм прищепити глибоку повагу і турботливе ставлення до своєї малої батьківщини — рідного міста.

Отже, нами розроблені деякі рекомендації для батьків дошкільників, які б при щоденному застосуванні в повсякденному житті сприяли вихованню повазі та любові до рідного краю.

Таким чином, краєзнавча робота як складова пізнання об'єктів рідного міста, передбачає застосування особистісно - орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, комплексного підходів у вирішенні освітньо - виховних цілей.

Саме тому, творчий підхід вихователя до патріотичного виховання сприятиме зацікавленості, збагаченню та вдосконаленню знань старшого дошкільника. Саме тому нами були розроблені конспекти занять для дітей старшого дошкільного з патріотичного виховання засобами краєзнавства.

ВИСНОВКИ

Національна доктрина розвитку освіти України [26], Закон України «Про дошкільну освіту» [29], програма «Базовий компонент дошкільної освіти» [25] та інші нормативно-правові документи, основним стратегічним завданням визначають виховання в особистості дитини любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Однією з важливих педагогічних задач, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля [25].

Під патріотичним вихованням розуміють взаємодію дорослого і дітей у суспільній діяльності та спілкуванні, що спрямовані на розкриття і формування в дітей загальнолюдських моральних якостей особистості, залученні до джерел національної культури, природи рідного краю, виховання емоційно-дієвого ставлення, почуття прихильності [27, с. 121].

Патріотичне почуття за своєю природою багатогранне, воно об'єднує всі сторони особистості: моральну, трудову, розумову, естетичну, а також фізичний розвиток і передбачає вплив на кожну зі сторін для отримання єдиного результату [31].

Основними завдання патріотичного виховання дошкільників є: вбачаються в наступному: формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста); формування духовно-моральних взаємин; формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; формування любові до культурного спадку свого народу; виховання любові, поваги до своїх національних особливостей; почуття власної гідності як

представників свого народу; у толерантному ставленні до представників інших національностей, до однолітків, батьків, сусідів, інших людей [20].

Виховати свідомого громадянина і патріота означає сформувати в дитині комплекс певних знань, особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою у повсякденних діях, вчинках, поведінці [9, с.3].

У період старшого дошкільного віку у дитини відбувається активне формування культурноціннісної орієнтації, духовно-етичної основи особистості дитини, розвиток механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес національно-культурної самоідентифікації, усвідомлення себе в навколишньому світі. Відтак, даний віковий період життя людини є найсприятливішим для емоційно-психологічного впливу на дитину [14, с. 23].

Одним із основних напрямів патріотичного виховання дітей дошкільного віку визначено краєзнавство – тобто вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, актуалізує його народознавчі, українознавчі краєзнавчі напрями [20].

Взагалі, метою краєзнавства є всебічне вивчення обмеженої території, в основі якого лежить пошук просторових і часових зв'язків між природними та соціокультурними об'єктами і процесами [19, с. 37].

Краєзнавство як педагогічна категорія включає в себе поняття «рідний край». Поняття «край» досить умовне. Це, як правило, порівняно невелика частина території, кордони якої визначають залежно від того, хто, і з якою метою має її вивчати [38, с. 27].

Значну роль у патріотичному вихованні дошкільника відіграють народні традиції — досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються із покоління в покоління (шанувати старших, піклуватися про дітей, відзначати пам'ятні дати тощо). З традиціями

тісно пов'язані народні звичаї — усталені правила поведінки; те, що стало звичним, визнаним, необхідним; форма виявлення народної традиції (як вітатися, як ходити в гості та ін.) [14, с. 27].

Отже, до ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать: екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток та визначних місць; розповіді вихователя; бесіди з цікавими людьми; узагальнюючі бесіди; розгляд ілюстративних матеріалів; читання та інсценування творів художньої літератури; запрошення членів родин у дитячий садок; спільні з родинами виховні заходи (День сім'ї, свято тата тощо); організація та проведення народних ігор; виставки, конкурси; розглядання творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва; читання та інсценування творів художньої літератури [31].

Засобом патріотичного виховання є мистецтво: музика, художні твори, образотворче мистецтво, народне декоративно-прикладне мистецтво. Необхідно, щоб твори мистецтва, які використовуються у роботі з дітьми були високохудожніми [20].

Дитина старшого дошкільного віку повинна знати: як називається країна, у якій вона живе, її головне місто, столицю; своє рідне місто чи село, які в ньому є найголовніші визначні місця; яка природа рідного краю та країни, де дитина живе; які люди населяють її країну, чим прославили вони рідну країну і увесь світ; що являє собою мистецтво, традиції, звичаї її країни [47, с. 30].

Базовим етапом у формуванні у дітей любові до Батьківщини необхідно вважати накопичення дитиною соціального досвіду та засвоєння усталених норм поведінки, взаємовідносин.

Таким чином, організація роботи щодо ознайомлення дошкільників з рідним краєм здійснюється як комплексне розв'язання пізнавальних, освітніх, виховних та мовленнєвих завдань.

Цілеспрямована робота з формування патріотичного світогляду має поєднувати любов до рідних, близьких людей із формуванням відповідного

ставлення й до знайомих елементів соціального життя.

Крім того, виховувати патріотичні почуття можна не лише під час навчально-пізнавальної діяльності, але й за допомогою різноманітних народних ігор, дидактичних ігор патріотичного змісту, музичних народних ігор, спортивних патріотичних ігор, різноманітних конкурсів, екскурсій [43].

Вагоме місце у ознайомленні з краєзнавством дітей дошкільного віку займають дидактичні ігри, які виконують три функції: закріплення знань про природу, діагностика наявних у дітей знань про природу, формування знань про природу [41, с. 13].

Специфіка дидактичних ігор природничого змісту полягає в тому, що вони можуть проводитись лише тоді, коли у дітей вже є знання. В іграх ці знання стають дійовими, вони застосовуються дітьми, а отже, закріплюються, набувають міцності. Багато дидактичних ігор спрямовані на узагальнення знань, їх систематизацію. Такі ігри дуже зручно використовувати для діагностики засвоєння дітьми знань про природу [46, с. 727].

Важливою формою роботи щодо ознайомлення дошкільників з природою рідного краю є екскурсії. Особлива цінність екскурсій у природу, як специфічної форми проведення заняття в тому, що на екскурсіях діти знайомлять з явищами природи в їх природних взаємозв'язках, з рослинами і тваринами в середовищі їх існування. Це дає змогу формувати реалістичні уявлення про природу, а також перші елементи матеріалістичного світорозуміння [27, с. 121].

Важливо, що саме у родинному середовищі по особливому сприймаються звичаї та традиції, рідна природа, спогади старших. Родина — це природний осередок найглибших людських почуттів, де дитина засвоює основи моралі серцем і душею, коли розвиваються почуття доброти, чуйності, любові до рідного краю [6, с. 8].

Безпосередньо в родині закладаються засади патріотично – моральної та національної свідомості. При цьому важливо, щоб дитина навчилася не тільки брати, але й віддавати любов, турбуватися про рідних з дитинства, бути

уважною до близьких людей.

Плекаючи у дітей почуття любові до Батьківщини, виховуючи майбутніх громадян держави, дорослі мають їм прищепити глибоку повагу і турботливе ставлення до своєї малої батьківщини — рідного міста [21, с. 99].

Саме тому, нами розроблені деякі рекомендації для батьків дошкільників, які б при щоденному застосуванні в повсякденному житті сприяли вихованню повазі та любові до рідного краю.

Виховний вплив батьків на дітей постійний. Вони впливають навіть тоді, коли нічого не роблять спеціально – просто своїми вчинками, прикладом, висловлюваннями тощо. Наслідуючи батьків, як найближчих і найбільш авторитетних людей, дитина засвоює норми поведінки, ставлення до природи, до людей, що оточують, до рідного міста.

Ще однією з форм патріотичного виховання є облаштування національних куточків для проведення відповідної освітньої роботи з дошкільниками.

Отже, вважаємо, що творчий підхід вихователя до патріотичного виховання сприятиме зацікавленості, збагаченню та вдосконаленню знань старшого дошкільника. Саме тому, нами були розроблені конспекти занять для дітей старшого дошкільного з патріотичного виховання засобами краєзнавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л.В. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, Либідь, 2006. 421 с.
2. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2002.с. 281 – 317.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. К.: Либідь, 2006. 272 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. с. 894.
5. Гавриш Н. Національно – патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи.*Дошкільне виховання*. 2015. № 5. с. 2-7.
6. Газіна І.О. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості (психолого-педагогічні особливості) / *Педагогіка*. 2005. №1. с. 8-10.
7. Денисюк О.В. Підручник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акред. Вінниця: Державна картографічна фабрика, 2011. 928 с.
8. Дошкільнятам про державні символи України: інтегровані заняття О.В.Дроб'язко. Т.: «Мандрівець», 2018. 63с.
9. Ігнатенко П. Р., Поплужний В. Л., Косарева Н. І., Крицька Л. В. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: Навчально-методичний посібник. Київ: Інститут змісту і методів навчання. 1997. 45 с.
10. Ідеї В. О. Сухомлинського і становлення нової української школи.: посібник для студентів ВНЗ: у 2 кн. Кн. 2. XX століття / за ред. О. В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2005. с. 380.
11. Спіхіна М.А., Курило Н.О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник*

- Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».* 2017. Випуск 1 (40). с. 96–99.
12. Кулішенко Л. Мовленнєвий етикет та ментальність українців. *Світогляд – Філософія – Релігія*. 2013. Вип. с. 269-276.
 13. Кузьмук Л. Плекаємо патріотів. *Дошкільне виховання*. 2015. № 8. с.14 – 17.
 14. Каплуновська О. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національнопатріотичного виховання дітей дошкільного віку / за наук. ред.О. Д. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 72с.
 15. Лист МОН України «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах» URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqVM0APKMTZFNm9obmZoTjg/view> (дата звернення: 10.03.2020).
 16. Логвіненко І.І. Патріотичне виховання в ДНЗ.Х.: Вид.група «Основа», 2017.461с.
 17. Люблінська Г. Дитяча психологія.: підр.: Вища школа, 1997. 420 с.
 18. Машовець М.А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку: навч. метод. посіб.; Національний педагогічний ун-т ім.М. Драгоманова. К.: 2000. 128 с.
 19. Михайліченко Т. Народознавство як засіб духовно-морального виховання, або Дерево мого родоводу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 9. С. 37-39.
 20. Миськова Н.М. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_1/22.pdf (дата звернення: 02.10.2021).
 21. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді у сучасному освітньому просторі України на засадах етнопедагогіки: *матеріали Всеукраїн. наук.-прак. Інтер.-конф., 20 жовт.-20 листоп. 2015 р. /*

- упорядн.: Л. Шелемей, Л. Келембет, О. Фляк, О. Риндич. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2016. 284 с.
22. Особливості формування національної свідомості.
URL:<http://bo0k.net/index.php?bid=14986&chapter=1&p=achapter>
(дата звернення: 02.10.2021).
23. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл. кор. НАНУ О.П. Реєнта. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 276 с.
24. Олексюк О., Заволока С. Формування любові до рідного міста у дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. № 4 (59). с. 380–385.
25. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (нова редакція) від 22.05.2021 № 615 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>.(дата звернення: 02.10.2021).
26. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах від 16.06.2015 р. № 641 Дата оновлення: 29.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>.(дата звернення: 01.10.2021).
27. Посібник Патріотичного виховання в ДНЗ/уклад. І.І. Логвіненко, О.С. Тарасова, О.О. Христин, Л. А. Швайка. Х.: ВГ «Основа», 2016. 463с.
28. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 456 с.
29. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення:
01.01.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>
(дата звернення: 02.10.2021).

30. Притулик Н.В. Підготовка майбутнього вихователя ДНЗ до роботи з патріотичного виховання дошкільників у процесі опанування етнопедагогіки. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. № 4. С. 220-226.
31. Педагогічні умови виховання любові до Батьківщини у дітей дошкільного віку. URL: <http://www.kazedu.kz/referat/127717> (дата звернення: 12.10.2021).
32. Психологічна спадщина К.Д. Ушинського /За ред. Г.С. Костюка. К.: Радянська школа, 1963. С.151-165.
33. Реєнт О.П. Краєзнавство - невід'ємна складова сучасності. *Слово Просвіти*. Ч. 27 (716) 2013. С. 5.
34. Рогальська Н. Професійне та особистісне становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти в аспекті їхнього патріотичного виховання. *Вісник Черкаського університету*: Серія: «Педагогічні науки» № 23 (276): Черкаси, 2013. С. 83-87.
35. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. Прага: Укр. громад. вид. фонд, 1924. 130 с.
36. Савченко Л.Л. Суспільно-політичні, соціально- економічні та культурні умови підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників (1985-2012 рр.). *Вісник* № 140. *Серія: «Педагогічні науки»*. с. 386-391.
37. Савченко Л.Л. Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дошкільників крізь призму поглядів В.О. Сухомлинського. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. № 4. с.227-231.
38. Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства. *Рідна школа*. 2002. № 8-9. с. 27-33.
39. Тронько П. Історичне краєзнавство: кроку нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). К., 2000. 270 с.

40. Український радянський енциклопедичний словник: В 3-х т. / редкол. А. В. Кудрицький та ін. 2-ге вид. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1987. Т. 2. 736 с.
41. Усова А. П. Роль игры в воспитании детей: сб. статей / под ред. А. В. Запорожца; М.: Просвещение, 1976. с. 32.
42. Ушинський К. Д. Про народність у громадянському вихованні / *Вибрані твори*: В 2-х т. Т. 1. К., 1983. 279 с.
43. Формування національної свідомості дітей середнього дошкільного віку. [URL:https://studwork.org/shop/2667](https://studwork.org/shop/2667) (дата звернення: 02.10.2021).
44. Човрій М. Я., Сухацька Л. М. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського музичного фольклору. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1(38). с.323-326.
45. Шкрєбтієнко Л.П. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури: дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Одеса, 2019. 298 с.
46. Щербак, ТІ., 2015. Психологія народної іграшки. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка*. Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, Випуск 30, с. 727 – 739.
47. Формування національної самовідомості дитини. *Дошкільний навчальний заклад*. 2010. № 9 (45),с. 30-49.
48. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. Москва: П., 1986. 590 с.
49. Філімонова Т. В. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку: кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю: 13.00.04 теорія і методика професійної освіти. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Миколаїв, 2019. 261с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад куточка краєзнавства для дітей старшого дошкільного віку

Дидактичні ігри та вправи з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом краєзнавства

Дидактична гра «Державні символи»

Мета: розширювати знання дітей про державні символи України: Герб, Прапор, Гімн, про герб свого міста; виховувати повагу до них, почуття приналежності до свого народу.

Матеріал: зображення Герба та Прапора України, герба рідного міста.

Хід гри: дітям пропонують по черзі розглянути зображення державних символів України, а також герб свого міста, описати їх і пояснити, що означають такі символи – позначення.

Дидактична гра «Найдорожче»

Мета: формувати у дітей поняття «Батьківщина», розкрити його загальну сутність – люди з різних країн і різної національності ставляться до своєї Батьківщини як до матері; виховувати любов до рідної землі.

Хід гри:

Вихователь: Рідний край є не лише у нас, у людей, а й у тварин. Він є навіть у маленького жучка. Коли людина перебуває довго і далеко від рідної землі, вона сумує за нею. А тепер уявіть, що вам довелося опинитися далеко від рідного дому. Щоб ви хотіли отримати від матері, і чого саме?

Діти відповідають і разом з вихователем обговорюють свої відповіді[41, с. 11].

Дидактична гра «Обереги мого краю»

Мета: поглиблювати знання дітей про обереги рідного краю; навчати розповідати про них; розуміти їхнє символічне значення; виховувати відчуття приналежності до українського народу; до його духовної та моральної культури.

Матеріал: розрізані на частини зображення калини, верби, рушника, віночка та вишиванки.

Хід гри: дітям роздають різні картинки – з них треба скласти предмет. Потім кожний розповідає про свій оберіг.

Дидактична гра «Відгадай свято»

Мета: знайомити дітей з українськими народними святами, вчити розпізнавати та називати їх, розповідати про символічне значення святі пов'язані з ними традиції.

Матеріал: великі картки з зображеннями свят: «Святого Миколая», «Великодня», «Івана Купала», «Різдва», «Масляної». Та маленькі картки з фрагментами атрибутів свята.

Хід гри: Дітям роздають великі картки, потрібно підібрати маленькі відповідно до теми свята.

Мовленнєва вправа «Народні перлини»

Мета: розширювати знання дітей про Батьківщину; розвивати пізнавальний інтерес до усної народної творчості (прислів'я, приказки); виховувати ціннісне ставлення до рідного краю.

Матеріал: прислів'я, приказки.

1. Людина без Батьківщина – як пташка без крил;
2. За рідною землею і в небі сумно;
3. Кожному мила своя сторона;
4. Де рідний край, там і під ялинкою рай;
5. Той вітчизну любить, хто їй служить;
6. Батьківщина славить тих хто трудиться;
7. У рідному домі і вода солодка [49, с. 161].

Мовленнєва вправа «Відгадай свято за традиціями та обрядами»

Мета: продовжувати ознайомлювати з традиціями відзначення українських народних свят; розвивати комунікативні здібності.

Діти мають здогадатись, яке свято описує вихователь:

1. Цього ранку чемні діти знаходять під подушкою подарунки, їх дарує той, хто вночі спускається з неба;
2. На це свят ми готуємо смачненьки млинці та палимо багаття проводжаючи зиму;
3. Це особливе свято, воно вважається Днем Народженням Христа;
4. Цього дня діти йдуть до церкви, щоб охрестити паски та писанки;
5. Існують давні традиції святкування цього дня: господиня готує вечерю з 12 страв, обов'язково серед яких є кутя, а діти співають обрядові пісні колядки.

Анкета для батьків «Патріотичне виховання»

1.Що Ви розумієте під терміном «патріотичне виховання»?

2.Чи можливе патріотичне виховання в дошкільному навчальному закладі ?

3.Як, на Вашу думку, слід сформулювати мету патріотичного виховання дітей дошкільного віку?

4.Як Ви вважаєте, хто несе основну відповідальність за патріотичне виховання дітей - педагоги або батьки?

5.Як Ви вважаєте, чи потрібно знайомити дітей дошкільного віку з символікою держави, традиціями, пам'ятними датами?

6. Чи відвідуєте ви разом з дітьми музеї і виставки нашого міста, області? Якщо ні, то чому?

7. Коли ви йдете по вулиці, чи обговорюєте красу нашого міста, його проблеми?

А. Так _____

Б. Ні _____

8. Якщо у вас в руках фантик від цукерки, як ви вчините, якщо немає поруч урни?

А. Викинете _____

Б. Яюсь по-іншому _____

Дякуємо за співпрацю!

Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Народні символи - обереги України»

Мета заняття: Збагатити знання дітей про Україну як державу. Розширити й уточнити знання про національні символи; розвивати мовлення дітей, активний словник, пам'ять, увагу; розширювати пізнавальні інтереси та світогляд; виховувати любов до своєї Батьківщини, до її традицій, символів, гордість за історичне минуле, патріотизм.

Словник: Батьківщина, держава, Україна, символи, рушник, вишиванка.

Матеріал: віночок, карта України, рушник, вишиванка, фарби, вірші, прислів'я, аудіо запис пісні К.Бужинської «Як у нас на Україні».

Хід заняття:

Вихователь: Діти! Ми з вами живемо в незвичайній країні. Наша країна співуча та мелодійна, квітуча, має багату історію, свої традиції, які споконвіку шанують і бережуть. Про нашу країну складено багато віршів, пісень, легенд. Давайте послухаємо одну з таких пісень: грає пісня К.Бужинської «Як у нас на Україні».

Вихователь: Діти, ми з вами прослухали чудову пісню про нашу Батьківщину. Скажіть, що таке Батьківщина?

Відповіді дітей: Це місце де ми народились.

Вихователь: У якому місті ви народилися?

Відповіді дітей: місто Кривий Ріг

Вихователь: Так, молодці! Ми з вами всі народились в місті Кривий Ріг. Кривий Ріг, наша з вами маленька Батьківщина.

А які ще міста нашої Батьківщини ви знаєте? Зверніть увагу на карту. Це карта нашої країни – України. На ній зображені всі міста, села, моря та річки нашої Батьківщини. Подивіться, яка вона велика та яскрава!

Діти розглядають карту України.

Вихователь: Сьогодні я пропоную вам більш детально та ближче

познайомитися з нашою Батьківщиною. Тому, хочу розповісти вам про особливості українського народного одягу, розповісти про національні символи України, які роблять її такою неповторною та унікальною. Розповісти вам українські народні приказки та прислів'я. Ось, наприклад, такі народні прислів'я «Без верби і калини – нема України»; «Там, де живе верба, живе і вода».

Вихователь: Діти, а як ви думаєте. Чому так говорять? Чим заслужили на пошану ці рослини?

Вихователь: У народі цінують калину за її цілющі властивості. З ягід варять кисіль, джем, варення. Тому й садили калину біля осель, а особливо біля криниць, щоб вода з криниці була прохолодною і смачною. Існувало повір'я, що калину нівічити не можна, бо ганьба вкриє голову кривдника.

За українським звичаєм вербу висаджували біля річок і ставків. Верба оберігала береги річки від обвалів та замулювання. З верби плели кошики. Гілками верби вітають навесні під час Вербної неділі.

Верба і калина є символами України [20].

Вихователь: А давайте разом промовимо прислів'я про вербу та калину:

Любиш Україну - посади калину.

Дівчинка у вінку - мов калина у цвіту.

Де росте верба – там джерельна вода [20].

Вихователь: Це були рослини – обереги українського народу. А зараз ми перейдемо до оберегів і символів, які виготовляли самі українці ще з сивої давнини.

Вихователь: Друзі, а скажіть будьласка, як ви розумієте слово «символ»?

Діти розповідають про своє розуміння слова «символ»

Вихователь: Так, діти вірно, молодці! Символ - це знак, зображення, предмет, мелодія. А національний символ характеризує державу. Відображає

її традиції та побут, історію. Кожна країна має свої символи. Давайте розглянемо наші національні символи більш детально.

Вихователь: Друзі, зверніть будь ласка увагу! Перед вами український віночок. Український віночок - частина жіночого національного одягу, який носили дівчата. Вінок - не просто прикраса. Він дівочий оберіг.

Нині, віночок – це один із національних символів нашої Батьківщини. Віночок сплетався з різних квітів, таких як: ромашка, калина, барвінок, цвіт вишні, яблуні та мак. Окрім квітів, у вінок вплітали й різнобарвні стрічки. Вважалося, що вони оберігають волосся від чиєїсь лихої думки

[13, с.16].

Діти розглядають віночок. Дівчатка приміряють віночок та любуються його красою.

Рухлива гра «Віночок»

Ти лети, лети віночок, швидше по руках –

У кого буде віночок, той танцює гопака.

Вихователь: Багато символів має наша Україна: це й різноманітні вишиванки, й українські барвисті костюми, й вишиті сорочки, й українські віночки.

Однак, хочу звернути вашу увагу на те, що важливе місце в житті українського народу займає, звичайно вишиті рушники та сорочки. Подивіться, які вони гарні! У кожній місцевості нашої країні рушники та вишиванки вишивають по особливому. Використовують нитки різних кольорів, десь вишивають зазвичай рослинні елементи, орнаменти. А десь, геометричні візерунки.

Але у будь-якому рушникові чи вишиванці закладено побажання щасливої долі та доброго здоров'я.

Діти розглядають українські рушники та вишиванки

Не було жодної хати без вишитого рушника. Ним прикрашали стіни, вкривали хліб, витирали руки. Хліб-сіль на вишиваному рушнику — ознака гостинності українського народу. Без рушника не святкували ні народження

дитини, ні весілля. Коли син вирушав у дорогу, мати дарувала йому рушник, як оберіг від лиха. А дочок матері навчали вишивати рушники ще змалечку. Рушник цінується в народі. Його біла основа – це колір святості.

Вихователь: Сьогодні ви дізналися про народні символи нашої країни – України. Вам цікаво було? Пропоную вам, нагадати своїм батькам про такі важливі та чарівні символи – обереги нашої країни. Перед вами не завершені малюнки, давайте їх домалюємо для ваших батьків.

Гілки верби без пухнастих «котиків». Завдання – з вати зробити пухнасті «котики» на гілках.

Рушник із частковими елементами візерунка. Завдання – домалювати візерунок.

Кущ калини з гронами без ягідок. Завдання – ватними паличками домалювати ягідки.

Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Маленьким українцям про Державні символи України»

Мета: продовжити знайомити дітей з поняттям "Наша Батьківщина", формувати знання про державні символи: прапор, герб та ознайомити з державним Гімном України. Розвивати інтерес до України, бажання спілкуватися рідною мовою. Виховувати громадянина своєї держави, любов до рідного краю, шанобливе ставлення до національних та державних символів, повагу до українського народу, гордість за красу і велич нашої Батьківщини.

Словник: держава, Україна, незалежність, символи, прапор, герб, тризуб, гімн.

Матеріал: прапор, герб, гімн, загадка, вірші, прислів'я, легенда.

Хід заняття:

Вихователь: Вітаю діти, рада бачити всіх вас! Прослухайте уважно цікаву загадку:

На землі великій є одна країна:

Гарна, неповторна, красна, як калина.

І живуть тут люди добрі, працьовиті

І скажу, до речі, ще й талановиті.

Землю засівають і пісні співають,

На бандурі грають і вірші складають

Про ліси і гори, і про синє море,

Про людей і квіти, то скажіть же, діти,

Що це за країна? — *Наша славна Україна!* [8, 12].

Вихователь: Так, діти, ви молодці. Ці всі гарні слова про нашу з вами Україну! Україна - це Батьківщина для всіх людей, які живуть на її території.

Що таке Батьківщина? Батьківщина - це найкраще і найдорожче місце у світі.

Вихователь: Діти, розміщуйтеся зручніше, я хочу вам розповісти неймовірно цікаву легенду, готові слухати?.

Розповідання легенди: Давно-давно жила колись жінка. І було в неї три сини. Росли вони чесними, сміливими, дуже любили свою матусю. Підросли вони і вирішили піти у світ. Вирушив у дорогу найстарший син. Мати на згадку про себе подарувала йому золоту корону з трьома промінцями. Пішов син між люди. Як його назвали? (Тризуб).

Настала черга середнього сина. Йому мати подарувала в дорогу синьо-жовту тканину. Своїми звитяжними ділами прославляв він свою матір. Яке ім'я одержав середній син? (Прапор).

А там, де був найменший син, завжди лунала дзвінкоголоса пісня. Адже мати своєму наймолодшому синові подарувала красивий солов'їний голос. І одержав син за свій голос і величний спів ім'я Гімн.

Вихователь: Діти, наша Батьківщина – Україна має свої державні символи. І цими символами є: Герб – Тризуб, Прапор, та Гімн України. Діти, подивіться будьласка на стенд та роздивіться їх.

Діти роздивляються символи України

Вихователь: Діти, зверніть будь ласка увагу на прапор. Прапор – символ незалежної держави. Прапор України – блакитно-жовтий. Його кольори означають синє небо та золоту ниву. Кольори на прапорі зчитують згори донизу.

Вихователь читає вірш Н. Поклад про Прапор України :

Прапор – це державний символ,

Він є в кожній державі,

Це для всіх ознака сили,

це для всієї ознака слави.

Синьо – жовтий прапор маєм:

Синє – небо, жовте – жито,

Прапор свій оберігаєм,
Він святиня, знаєм всі ми [8, 14].

Вихователь: Отже, діти, давайте всі разом повторимо, що символізують кольори на прапорі. Жовтий – це символ сонця. А без сонця немає життя. Сонце дає світло та тепло. Синій колір – є символом мирного неба.

Вихователь: Діти, хочу відмітити, що у наш час, жодне державне свято або подія не відбувається без прапора. Ви помітили, що при урочистих подіях завжди підіймають прапор, він займає центральне місце. А також звучить гімн нашої держави.

Вихователь: Скажіть, а хто знає, що таке гімн?

Відповіді дітей

Вихователь: Все правильно діти. Гімн – це головна урочиста пісня нашої держави України. Гімн – це державний символ України. Називається він "Ще не вмерли України ні слава, ні воля..." Слова цієї урочистої пісні прославляють волю, традиції, звичаї українського народу.

Гімн був написаний більш ні 100 років тому. Вірші були написані поетом Павлом Чубинським, а музику склав Михайло Вербицький.

Вихователь: Діти, дуже важливо, що Гімн необхідно слухати стоячи та мовчки. З піднятою головою, праву руку прикладаючи до серця. Таким чином, віддавати шану історії та подвигу українському народові. Можна підспівувати слова пісні. Пропоную прослухати Гімн України.

Звучить Гімн України. Діти стоячи слухають.

Фізкультхвилинка

Ми мандруємо, ми мандруємо

(діти держать руки на поясі, крокують на місці),

Україною мандруємо! Ось побачили Карпати,

(по черзі діти прикладають руки до брів виглядаючи)

Як вершину нам дістати?

Заглядаємо в озерце (нахилися вперед)

Не торкнутись нам до дна

(нахиляються вперед намагаючись дістати до підлоги)

Так ми довго, довго йшли.

(руки на поясі, крокують на місці)

І до групи знов дійшли! [31].

Вихователь: Діти, який символ ми з вами ще не назвали? Тризуб – це герб України. Він золотий на блакитному тлі. Відображає триєдність життя: батько – мати – дитя, які символізують собою силу, мудрість, любов. На ньому можна прочитати слово Воля.

Діти розглядають герб України. Вихователь зачитує вірш В. Паронова «Тризуб»

Тризуб – немов сім'я єдина,
де тато, мама і дитина
живуть у мирі і любові
На Україні вольній, новій [8, 16].

Вихователь: Діти, пропоную нам з вами зіграти в українську народну гру «Подоланочка». Діти грають в гру, звучить мелодія.

Вихователь: У кожної держави є своя столиця, і в цій столиці живе і працює президент. А столиця наша - це Київ. Один з найкрасивіших міст світу, який розташований на берегах Дніпра.

Вихователь: Діти, а давайте з вами зіграємо в гру «Закінчити речення». Я починаю речення, а ви швиденько його закінчуєте:

Наша Батьківщина – *Україна*,
Прапор України – *синьо-жовтий*,
Герб України – *Тризуб*,
Гімн України – *Урочиста пісня*,
Столиця України - *Київ*
Наше рідне місто – *Кривий Ріг*

Вихователь: Дуже добре, діти! Ми сьогодні з вами дуже корисно провели час. Ми тепер знаємо дуже багато про державні символи нашої Батьківщини – України.

Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Козаки - захисники українського народу»

Мета: ознайомити дітей з історією козаків, їхнім побутом, традиціями; формувати уявлення дітей про козаків як про сміливих вправних воїнів, які захищали український народ, Україну; виховувати інтерес до історії козацтва; патріотичні почуття на основі бесіди, народних ігор.

Матеріал: ілюстрації (козак на коні, зображення Запорізької Січі), атрибути до рухливих ігор.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, ми з вами вже багато дізналися про нашу неньку — Україну, про її історію, про побут наших пращурів. Сьогодні на нас чекає нова цікава пригода. А для початку хочу вам загадати загадку.

Він могутній, наче дуб,
Дуже довгий носить чуб,
Серце він хоробре має,
Україну захищає. (Козак.) [20]

(Вихователь демонструє ілюстрацію із зображенням козака на коні)

Так, це козак. Подивіться на його одяг, зброю, а я вам розповім про козаків. У давнину на Україну часто вчиняли загарбницькі набіги різні ворожі армії. Налітали вони як вихор на українські села, палили хати, забирали коштовні речі, викрадали худобу.

І почали сильні, сміливі, завзяті чоловіки збиратися за порогами Дніпра біля острова Хортиця та вчитися воїнського мистецтва: скакати на коні, влучно стріляти, завзято битися на шаблях. І стали вони такими вправними воїнами, так відважно захищали нашу державу, що вороги боялися нападати на Україну. Військо зростало, слава про нього пройшла не лише Україною, а й іншими державами. Місце, де поселились козаки, назвали Запорізькою Січчю. Жили козаки в таких великих будинках, об'єднувались у коші —

загони, а командирів називали отаманами. Найголовнішого отамана називали гетьманом. Козаки воювали за простий український народ, понад усе любили свою Батьківщину — Україну.

Пропоную вам пограти у веселу козацьку гру «Перегони на конях».

Рухлива гра «Перегони на конях»

Діти діляться на 2–3 команди. Кожна отримує ортопедичний м'яч із наклеєним силуетом голови коня. Завдання: сидячи на м'ячі, доскакати до кеглі та передати естафету наступному гравцеві. Перемагає команда, яка першою виконає завдання.

Вихователь: Ви дуже вправні козаки, молодці. А ще у козаків були легкі човни — «чайки», на яких українські воїни плавали не лише по Дніпру, а й по Чорному морю. Якщо човен треба було перетягти з мілини на глибоку воду, то козаки дуже швидко переносили його на руках. А зараз перевіримо силу наших юних козачат у грі «Чия чайка швидша?».

Рухлива гра «Чия чайка швидша?»

У грі беруть участь тільки хлопчики. Вони діляться на 2–3 команди по 4–5 дітей, отримують великий паперовий човен, разом беруть його під руки. Завдання — пробігти через певні перепони та першими повернутися назад, не загубивши жодного козака.

Вихователь. А ще козаки були дуже спостережливими, та знали багато прикмет, які їм допомагали не тільки визначати погоду, а й перемагати ворогів. А які прикмети знаєте ви?

Народні прикмети.

Якщо квітневий дощ починається з великих краплин, то він ненадовго.

Туман над водою не розходиться — буде гарна і суха погода.

Ранкове сонце здається надто великим — на дощ.

Підведення підсумків

Вихователь: Діти, вам сподобалось наше заняття? Скажіть, про кого ми сьогодні з вами дізналися. Відповіді дітей: про козаків. А які вони козаки? Відповіді дітей: сміливі та вправних воїни, які захищали український народ.

Конспект заняття з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Кривий Ріг – мій рідний край»

Мета: формувати у дітей знання про рідне місто, його вулиці, головні об'єкти та їх розташування. Ознайомлення з гербом Кривого Рогу, його гімном. Виховувати почуття патріотизму через любов до рідного міста, розвивати бажання берегти та примножувати його красу, робити своє місто кращим, піклуватися про його естетичний та екологічний стан. Викликати емоційний відгук на почуті художні твори, перегляд слайдів з краєвидами міста.

Матеріал: фото з видатними об'єктами міста Кривого Рогу, вірші про місто Кривий Ріг, зображення Гербу Кривого Рогу, аудіозапис гімну міста.

Хід заняття:

Вихователь: Дорогі діти, я рада всіх вас бачити. Сьогодні я запрошую вас у мандрівку по нашому місту. Давайте скажемо всі разом ми живемо в місті Кривий Ріг! Так, чудово. Молодці!

Сьогодні ми з вами познайомимось з найгарнішими та найвидатнішими частинами міста, які є у Кривому Розі.

Вихователь: А чи знаєте ви, чому наше місто так називається?

Отже, слухайте уважно легенду про місто Кривий Ріг. Давно це було, коли гриміла по Україні слава про Січ Запорізьку. На схилі літ хоробрий козак Ріг побудував для себе оселю якраз на тому місці, де річки Інгулець та Саксагань зливаються. Став потихеньку там господарювати. І хто не їхав мимо, завертав до старого Рога. А оскільки в боях позбувся козак правого ока, прозвали його в народі Кривим. Бувало, повертались чумаки з Криму: "А чи не заїхати нам до Кривого Рога, чи далі поїхати?" Поважали чумаки Рога за гостинність, чуйність, відвертість, а ще за цікаві розповіді.

Йшли роки, навколо хати козака почали з'являтися інші оселі. Згодом тут виросло село. Вже і козака Рога не стало, а назва так і лишилася - Кривий Ріг.

Вірш про місто Кривий Ріг

Мій рідний край, моя земля Прекрасна, загадкова,
Твоїм садам, твоїм ланам дивуюсь знову й знову.
В Кривому Розі я живу: тут затишно і чисто.
І розквітає і росте моє сталеве місто!

Вихователь: Діти, ви пам'ятаєте, що минулого разу ми з вами вивчали Герб України – Тризуб. А в нашому місті є також свій герб міста Кривого Рогу. Ось роздивіться його уважніше.

Дидактична гра « Знайди герб нашого міста»

Мета: закріпити уявлення дітей про герб рідного міста, уміння виділяти герб рідного міста серед інших; сприяти формуванню патріотичного світогляду на основі знайомства з гербом рідного міста; розвивати пам'ять, увагу, мислення.

Обладнання: зображення герба рідного міста, шаблон герба, «мозаїка» герба міста.

Вихователь: Діти, подивіться уважно на зображення герба нашого міста. Ви маєте мозаїку, з якої вам потрібно самостійно скласти герб Кривого Рога. Починаймо! *Під час виконання вихователь коментує символічне значення частин герба.*

Вихователь: Друзі, наше надзвичайно гарне місто Кривий Ріг має також свій власний Гімн. Гімн міста Кривого Рогу дуже гарна пісня, яка прославляє красоти нашого міста, його працьовитих людей. Пропоную його разом прослухати.

Діти слухають Гімн Кривого Рога

Дидактична вправа «Місто яке?»

Вихователь: Діти, давайте скажемо гарні слова-компліменти про наше місто Кривий Ріг. Наше місто яке воно? (діти називають слова: гарне, красиве, зелене, рідне, мальовниче).

Вихователь: Добре, молодці. Тому діти, щоб наше місто залишалось таким же гарним, необхідно про нього дбати.

Вихователь: Як ви будете дбати про своє місто?

Діти відповідають: не смітити, прибирати, садити квіти та дерева, не ломати гоїдалки .

Вихователь: Діти, а давайте з вами згадаємо, які у Кривому Розі є гарні міста, де вам подобається гуляти з батьками?

Діти разом з вихователем називають гарні та визначні міста: Квітковий годинник, Співочий фонтан, Гданцівський парк, центральна вулиця міста проспект Поштовий, Ботанічний Сад, Георгіївська дзвіниця, Флагишок у парку Героїв.

Вихователь: Добре діти, молодці. Ви знаєте багато гарних місць у нашому місті. Маю до вас невеличке завдання. На вихідних з батьками, відвідайте гарне та визначне місце у нашому місті, у якому ви ще не були, проте чули про нього. А потім намалюйте малюнок з цього місця і ми з вами у групі обмінємося враження.